

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. IV. Tres aliæ sententiæ breviter confutantur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

enim virtutes possunt tendere in idem objectum diversimodè consideratum, seu ex diverso motivo & ratione sub quo. Sicut diversa scientia per diversa media eandem attingunt conclusionem: Eandem enim conclusionem demonstrat Astrologus & naturalis, puta quod terra est rotunda: Sed Astrologus per medium mathematicum, id est à materia abstractum; naturalis verò, per medium circa materiam consideratum: inquit s. Thomas 1. p. quæst. 1. art. 1.

Ad secundam, distingo Majorem: Satisfacere Deo pro injuria, illi est exhibere cultum aliquem generalem, qui includitur in quolibet actu virtutis, quatenus omnis actus virtutis cedit in honorem Dei, concedo. Est exhibere specialem illum cultum à quo specificatur religio, nego; quia talis cultus consistit in professione quadam dominii quod Deus habet ut primum rerum omnium principium: Satisfacere autem pro peccato, non est talis professio, ut patet ex dictis; & quamvis possit quis hanc satisfactionem peccati ordinare in cultum divinum propriè dictum, si nimirum fiat ex intentione significandi supremum Dei dominium; hoc tamen solum arguit quod actus ille poenitentiae possit imperari à religione, non verò quod eliciatur ab illa; ad hoc enim necessarium esset ut talis actus per se & ex propria ratione, significaret excellentiam & dominium quod Deus habet supra omne creatum, ut patet in omnibus actibus religionis, v. g. in sacrificio: immutatio enim rei oblata, quæ est essentialis sacrificio, significat per se, & ex propria ratione, Deum esse supremum vitæ & necis dominum.

Ad tertiam respondeo, expiationem à peccatis quæ fit mediante sacramento, pertinere ad duplicem virtutem, nimirum ad religionem, cujus est sacramentum ipsum, & ad poenitentiam, ad quam voluit Deus, instituendo sacramenta, quod actus & ceremonia religionis ordinarentur: ex eo autem quod una virtus cum subordinatione ad aliam, concurrat ad ejus effectum, non sequitur quod actus ejus, sit actus illius. Ad locum autem Psalmistæ dico, in eo quidem contritionem sive dolorem cordis de peccatis, appellari sacrificium, sed metaphorice tantum, non verò propriè; contritio enim sacrificium propriè dictum, esse actum eternum, non verò internum, qualis est dolor cordis.

Ad quartam, nego Consequentiam, licet enim recompensatio pro offensis, quæ fit propter recognitionem excellentiæ Dei, sive supremi ejus dominii, sit, quemadmodum gratiarum actio, actus religionis, non tamen recompensatio pro offensis, quæ fit immediate propter destructionem peccati sive offensæ secundum quam rationem duntaxat habet quod sit actus poenitentiae.

S. IV.

Tres alia sententiæ breviter confutantur.

Dico tertio, poenitentiam distinguere à justitia commutativa.

Probatur contra Durandum, primò quia hominis ad Deum non datur justitia commutativa, ut communiter docent nostri Thomistæ, & colligitur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 114. art. 1. ubi sic ait: Manifestum est, non posse esse hominis ad Deum (non verò, à Deo, ut aliqui corrupti codices habent) justitiam secundum perfectam æqualitatem. Idem habent in 4. dist. 14. quæst. 1. art. 1. quæst. hunc. 6. Favet etiam Aristoteles in libris

Tom. V.

A Ethicorum, ubi docet inter patrem & filium, dominum & servum, non dari justitiam commutativam; quia justitia commutativa non est nisi inter æquales, nam sicut justitia legalis est partis ad totum, & distributiva, totius ad partes; ita commutativa est partis ad partem, id est æqualis ad æqualem. Ex quo

Probatur secundò conclusio ratione à priori. Virtutes quæ habent diversa objecta formalia sunt realiter inter se distinctæ: Sed poenitentia & justitia commutativa diversa objecta formalia respiciunt: Ergo distinguuntur realiter. Major patet, Minor probatur. Justitia commutativa respicit jus strictum ad æqualitatem, per proprium actum compensandum: Sed poenitentia non respicit tale jus: Ergo distinguitur à justitia commutativa. Major est certa, Minor probatur. Poenitentia respicit jus divinum læsum per offensam, ut reparandum per proprium actum: Sed non potest poenitentia reparare tale jus ad æqualitatem, quia offensa contra Deum commissæ, est malitia simpliciter infinita, ut in Tractatu de peccatis ostendimus; dignitas autem satisfactionis quam poenitentia exhibet, est finita simpliciter: Ergo poenitentia non respicit jus strictum, ut compensandum ad æqualitatem.

Respondet Durandus, in habitu poenitentiae duplicem actum esse distinguendum, unum primum, & alium secundarium. Primarius est ille quo homo servat jus divinum illa sum, observando mandata, seu vitando peccata: secundarius verò est ille quo ponit peccatum in seipso, & pro illo satisfacit. Quamvis ergo (inquit) poenitentia non possit hunc actum secundarium à quo sumit nomen poenitentiae, perficere ad æqualitatem, ut probat nostra ratio, bene tamen actum primum quo specificatur.

Sed contra. Constituire perfectam æqualitatem est actus primarius justitiæ, constitutam verò servare, est actus solum secundarius, ut colligitur ex D. Thoma 2. 2. quæst. 79. art. 1. ad 3. quia impossibile est conservare illam, nisi prius constituta sit; quod enim non est, conservari non potest: Ergo hæc solutio Durandi falsum supponit, nimirum quod servare jus divinum illa sum sit actus primarius poenitentiae, & illud per satisfactionem reparare, actus duntaxat secundarius.

Confirmatur: Actus secundarius non addit novam difficultatem supra primum: sed in hoc quod est reparare jus divinum læsum, specialis & major est difficultas, quam in hoc quod est vitare peccatum, & conservare jus divinum illa sum: Ergo reparare jus divinum læsum per peccatum, est actus primarius poenitentiae; servare autem illud illa sum, actus duntaxat secundarius. Major patet, Minor probatur, tum ad hominem contra Durandum, asserentem hominem posse ad æqualitatem servare jus divinum illa sum, non tamen reparare læsum. Tum etiam, quia major exigitur submissio & humiliatio in primo actu, quam in secundo, unde illo supposito, nulla est difficultas in eliciendo isto qui enim per veram contritionem de peccato dolens, facile proponit ab omni peccato cavere.

Dico quartò, virtutem poenitentiae distinguere à justitia vindicativa.

Probatur primò: Proprium est justitiæ vindicativæ pœnas & supplicia pro delictis taxare, servando proportionem & commensurationem inter pœnam & culpam: sed nulla potest esse proportio inter pœnam quam poenitentia exigit à peccato

Y y

toze, pro delicto peccati mortalis, & tale delictum; est enim illa poena simpliciter finita, delictum verò ipsum, malitiae simpliciter infinita; finitatem autem ad infinitum nulla est proportio: Ergo Pœnitentia non est iustitia vindicativa.

61. Secundò, Iustitiæ vindicativæ finis immediatus non est emendatio delinquentis, aut ejus reconciliatio cum parte læsa; sed solum illius puni- tio: Sed pœnitentia habet pro fine immediato satisfac- tionis quam exigit à pœnitente, emendationem peccantis, & ejus reconciliationem cum Deo: Ergo non est iustitia vindicativa.

62. Tertiò, Vindicatio quam facit vel ipse iustitia vindicativa, est involuntaria respectu patientis; ea verò quam facit pœnitentia, est voluntarie sumpta ab ipso suscipiente, utpote actus virtutis in ejus voluntate existentis: Ergo idem quod prius.

63. Demùm, Iustitia vindicativa non subiectatur in patiente vindictam, neque in Iudice ordina- te punitionem; ut enim rectè explicat D. Tho- mas 2. 2. quæst. 108. & Cajetanus ibidem, vindicatio, quæ est actus vindicativæ, est appetitus rationalis ulciscendi injurias, non intentione nocendi, sed intentione removendi nocumenta; unde hoc est speciale in hac virtute, quod non potest consummare in proprio subiecto actum exter- num, quia ad illum solum spectat intendere puni- tionem, ad iustitiam verò commutativam ex im- perio legalis residentis in iudice, pertinet consum- mare actum vindicationis, seu punitionis: Atqui actus punitionis qui reperitur in pœnitentia, consummatur in ipso subiecto in quo est talis virtus: Ergo pœnitentia non est iustitia vindica- tiva.

Dico quintò, virtutem pœnitentiæ distingui à iustitia distributiva.

64. Probatur primò: Iustitiæ distributivæ pro- prium est, distribuere bona & poenas, cum pro- portione ad actus laudabiles, & culpas: Sed nulla, ut suprà dicebamus, est proportio inter culpam peccati mortalis, & satisfactionem pro ea, per pœ- nitentiam exhibitam: Ergo pœnitentia à iustitia distributiva distinguitur.

65. Secundò, Iustitia distributiva est superioris ad inferiores, siquidem pertinet ad superiorem di- stribuere inferioribus de communibus bonis & pœnis, unicuique proportionaliter ad suum me- ritum vel demeritum: Pœnitentia autem est po- tius, inferioris, scilicet creaturæ ad superiorem, videlicet ad Deum: Ergo non est iustitia distribu- tiva.

66. Tertiò, Iustitia distributiva non inducit in di- stribuente debitum aliquod simpliciter, ortum ex eo quod aliquid acceperit vel abstulerit ab alio, bene tamen pœnitentia in pœnitente; inducit e- nim in eo debitum ex eo quod peccando graviter rationem ultimi finis Deo abstulerit, si non de facto, saltem quoad affectum: Ergo pœnitentia à iustitia distributiva differt.

67. Denique, Iustitia distributiva poenas vel bona taxat uni, per respectum ad alium quem etiam puni- tit vel præmiatur, puta miligi per respectum ad ducem; pœnitentia verò non punit unum pœni- tentem, per respectum ad alium, sed per respec- tum ad culpam in Deum ab eo commissam: Er- go idem quod prius.

§. V.

Solvantur objectiones.

Objicies primò contra tertiam conclu- sionem: Ad iustitiam commutativam duo ad- quiruntur, & sufficiunt, scilicet stricta obligatio ad solvendum, & perfecta æqualitas in compen- satione illius: Sed pœnitentia utrumque habet. Ergo est iustitia commutativa. Major conclusio habet strictum debitum ad satisfaciendum Deo pro injuria ipsi per peccatum irrogata, man- datum est, cum in Deo sit strictum iustitiamen- tum exigendi à peccatore. Quod verò pro peccato satisfaciatur Deo ad æqualitatem, sic con- ditur. Actus contritionis, qui est pœnitentia, reddit Deo æquale pro injuria illata: Ergo pœni- tentia satisfacit Deo ad æqualitatem. Con- sequentia patet, Antecedens probatur. Con- factio reddit æquale, quæ personæ læsæ exhibetur aliquid, tantum ei placens, quantum displicet injuria: Sed per actum contritionis exhibetur Deo aliquid tantum ei placens, quantum ei dis- placet peccatum: Ergo actus contritionis reddit Deo æquale pro injuria illata. Major conclusio Minor probatur. Tanta est bonitas actus contri- tionis, quanta est malitia peccati: Ergo per actum contritionis exhibetur Deo aliquid, tantum ei placens, quantum ipsi displicet peccatum. Con- sequentia manifesta est, Antecedens verò etiam probatur, quod sicut peccatum avertit Deum in ultimo fine, ita & contritio convertit hominem ad Deum tanquam ultimum finem, ipseque pro- inde restituit totum quod abstulerat per pec- catum, quantum ad affectum, scilicet rationem ul- timi finis.

Respondeo concessâ Majori, negando Minorem, quoad secundam partem, & ad illam pro- bationem, nego Antecedens, ad cuius proba- tionem, distinguo Minorem: Actus contritionis si consideretur in ratione bonitatis moralis pœ- nite, tantum Deo placet, quantum ei displicet peccatum, concedo. Consideratus in ratione satis- factionis, seu quantum ad valorem quem habet ille actus ad satisfaciendum, ergo. Ratio ultio- nis est, quia bonitas moralis actus pœnitentis ex- metur entitate actus, & habitudine ad proprium ob- jectum; valor autem satisfactorius sumitur ex di- gnitate personæ satisfaciens, non autem ab ob- jecto circa quod talis actus versatur, cum ratio- malitia peccati in ratione offensæ, per se debet et dignitate personæ læsæ, & ideo licet per actum contritionis restituatur Deo tantum bonum, in ratione boni moralis, quantum fuerat per pec- catum ablatum, non tamen in ratione satisfactionis, quia peccatum in ratione offensæ est infinitum simpliciter, ex eo quod persona offensæ est infinita; actus verò contritionis non est infinitus in ra- tione satisfaciens, quia persona satisfaciens non est infinita. De quo plura diximus in Tractatu de Incarnatione.

Objicies secundò: Ab eadem virtute proce- dere debet satisfactio Christi & nostra. Sed satisfactio Christi à iustitia commutativa processit in Tractatu de Incarnatione ostensum est: Ergo & nostra à iustitia commutativa orti debet, cum procedat à pœnitentia, virtus pœnitentiæ non distinguetur à iustitia commutativa.

Respondeo negando Majorem, ideo enim Christus satisfecit Deo per iustitiam commu-

